

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “ทัศนคติและแนวทางการศึกษาวรรณคดีเชิงประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาตอนต้น” นี้ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ ๑) ศึกษาและวิเคราะห์ทัศนคติของผู้ศึกษาวรรณคดีไทยที่ศึกษาวรรณคดีเชิงประวัติในสมัยอยุธยาตอนต้น และ ๒) ประมวลแนวทางการศึกษาวรรณคดีเชิงประวัติในสมัยอยุธยาตอนต้น โดยศึกษางานเขียนของผู้ศึกษาวรรณคดีที่ได้ศึกษาวรรณคดีเชิงประวัติสมัยอยุธยาตอนต้นจากการสืบค้นและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณคดีเชิงประวัติสมัยอยุธยาตอนต้น เพื่อพิจารณาพิจารณาทัศนคติของผู้ศึกษาวรรณคดี และประมวลแนวทางการศึกษาเชิงประวัติวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้นของผู้ศึกษาวรรณคดีแต่ละคนด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษากลุ่มข้อมูลการศึกษาวรรณคดีเชิงประวัติสมัยอยุธยาตอนต้น ผู้วิจัยสามารถประมวลทัศนคติของผู้ศึกษาวรรณคดีที่มีต่อประวัติวรรณคดีในสมัยดังกล่าว ได้ดังนี้

๑. โคลงยวนพ่าย นักวรรณคดีได้มีทัศนคติเชิงประวัติเกี่ยวกับวรรณคดีดังกล่าว ดังนี้

๑.๑ เป็นวรรณคดีที่ประพันธ์ขึ้นในรัชกาลใดรัชกาลหนึ่งระหว่างรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ รัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓ และรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒

๑.๒ เป็นวรรณคดีที่ประพันธ์ระหว่าง พ.ศ.๒๐๑๗-๒๐๒๕ หรือประพันธ์ขึ้นหลัง พ.ศ.๒๐๔๖

๑.๓ กวีผู้ประพันธ์วรรณคดีเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งระหว่างสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓ พระภิกษุนามปัญญาพิศาล หรือเจ้านายสตรีที่มีเชื้อสายราชวงศ์สุโขทัย หรือนางเมืองผู้เป็นภรรยาของหมื่นนคร เจ้าเมืองเชียงขึ้น

๒. โคลงกำสรวล นักวรรณคดีได้มีทัศนคติเชิงประวัติเกี่ยวกับวรรณคดีดังกล่าว ดังนี้

๒.๑ เป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้น โดยประพันธ์ขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ หรือสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓ หรือสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ หรือก่อนรัชกาลสมเด็จพระไชยราชาธิราช

๒.๒ เป็นผลงานการประพันธ์ของศรีปราชญ์ในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ หรือเป็นพระราชนิพนธ์ในพระอินทราชา หรือสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓

๒.๓ เป็นวรรณคดีที่ประพันธ์ขึ้นเมื่อครั้งพระอินทราชาเสด็จไปวังช้างที่ตำบลไทรย้อย จังหวัดชุมพร ในพ.ศ.๒๐๒๖

๒.๔ เป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนกลาง โดยประพันธ์ขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช หรือสมเด็จพระเพทราชา

๒.๕ เป็นผลงานการประพันธ์ของศรีปราชญ์ในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช หรือเป็นพระราชนิพนธ์ในเจ้าฟ้าน้อย พระอนุชาในสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

๒.๖ ประพันธ์ขึ้นเมื่อครั้งที่เจ้าฟ้าน้อยเสด็จเป็นทัพหน้าไปปราบเมืองสงขลา ในพ.ศ. ๒๒๒๓

๓. ทวาทศมาส นักวรรณคดีได้มีพรรณนาเชิงประวัติเกี่ยวกับวรรณคดีดังกล่าว ดังนี้

๓.๑ เป็นวรรณคดีในสมัยอยุธยาตอนต้น โดยเป็นพระราชนิพนธ์ในพระราชโอรสพระองค์ที่ ๓ ในสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถที่ไม่ปรากฏพระนาม ซึ่งประพันธ์ขึ้นในพ.ศ. ๒๐๐๙ หรือระหว่างพ.ศ. ๒๐๐๖-๒๐๓๑

๓.๒ เป็นวรรณคดีในสมัยอยุธยาตอนต้น โดยเป็นพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓ ซึ่งประพันธ์ขึ้นระหว่างพ.ศ. ๒๐๒๗-๒๐๓๑

๓.๓ เป็นวรรณคดีในสมัยอยุธยาตอนกลาง โดยเป็นพระราชนิพนธ์ในเจ้าฟ้าน้อย พระอนุชาในสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งประพันธ์ขึ้นในพ.ศ. ๒๒๒๗

๓.๔ เป็นวรรณคดีในสมัยอยุธยาตอนกลาง โดยเป็นพระราชนิพนธ์ในเจ้าฟ้าอภัยทศ พระอนุชาในสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยศรีปราชญ์เป็นหนึ่งในกวีผู้ช่วย

๔. ลิลิตพระลอ นักวรรณคดีได้มีพรรณนาเชิงประวัติเกี่ยวกับวรรณคดีดังกล่าว ดังนี้

๔.๑ เป็นวรรณคดีในสมัยอยุธยาตอนต้น โดยประพันธ์ขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ หรือสมเด็จพระไชยราชา หรือสมเด็จพระรามาเมศวร

๔.๒ กวีผู้ประพันธ์ลิลิตพระลอ คือ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ หรือสตรีผู้สูงศักดิ์ในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ หรือกวีชาวล้านนา

๔.๓ เป็นวรรณคดีในสมัยอยุธยาตอนกลาง โดยประพันธ์ขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

๔.๔ กวีผู้ประพันธ์ลิลิตพระลอ คือ พระมหาราชครู หรือพระอินทราชา พระอนุชาในสมเด็จพระนารายณ์มหาราช หรือพระยาแสนเมือง เจ้าเมืองเชียงใหม่

๔.๕ เป็นวรรณคดีในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นและเป็นผลงานการประพันธ์ของกวีล้านนา

๔.๖ ประพันธ์ขึ้นในพ.ศ. ๒๒๐๕

๕. สมุทรโฆษคำฉันท์ นักวรรณคดีได้มีพรรณนะเชิงประวัติเกี่ยวกับวรรณคดีดังกล่าว ดังนี้

๕.๑ เป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้น และเป็นพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒

๕.๒ เป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนกลาง โดยเป็นผลงานการประพันธ์ของพระมหาราช กวีผู้แต่งเรื่องลิลิตจันทกินนร หรือพญาแสนหลวง มหาราชเมืองเชียงใหม่

๖. อนิรุทธคำฉันท์ นักวรรณคดีได้มีพรรณนะเชิงประวัติเกี่ยวกับวรรณคดีดังกล่าว ดังนี้

๖.๑. เป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้น โดยประพันธ์ขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

๖.๒ เป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนกลาง โดยประพันธ์ขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง และเป็นผลงานการประพันธ์ของพระมหาราชครู

ส่วนแนวทางการศึกษาวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้นเชิงประวัติ ผู้วิจัยพบว่าผู้ศึกษามีการใช้แนวทางการศึกษาหลัก ๔ แนวทาง ประกอบด้วย

๑. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับประวัติศาสตร์และโบราณคดี เป็นการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาในวรรณคดีกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ และการศึกษาวิเคราะห์สถานที่ต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณคดี แม้เป็นแนวทางการศึกษาที่ดีเพราะทำให้ได้ข้อสรุปของการศึกษาที่หนักแน่นเพราะมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์มาช่วยยืนยันสมมติฐานต่าง ๆ ที่ผู้ศึกษาวรรณคดีได้ตั้งไว้ กระนั้นผู้ศึกษาก็ควรเลือกหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือและมีความสอดคล้องเหมาะสมกับวรรณคดีแต่ละเรื่อง

๒. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับวรรณคดีอื่น เป็นการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของภาษา รูปแบบคำประพันธ์ กลวิธีการประพันธ์ และลีลาการประพันธ์ระหว่างวรรณคดีเรื่องหนึ่งกับวรรณคดีอีกเรื่องหนึ่ง เป็นแนวทางการศึกษาที่ทำให้เห็นความสัมพันธ์หรือความไม่สัมพันธ์กันระหว่างวรรณคดีที่ผู้ศึกษานำมาศึกษา ทำให้เกิดความเข้าใจได้กระจ่างชัดขึ้น ทั้งนี้ผู้ศึกษาควรเลือกรัณคดีที่มีหลักฐานแน่นอนว่าประพันธ์ขึ้นในสมัยใด หรือเลือกศึกษาเปรียบเทียบกับวรรณคดีที่มีเนื้อหาหรือใช้รูปแบบคำประพันธ์เหมือนกัน แต่ควรระวังว่าวรรณคดีที่มีลักษณะใกล้เคียงกันอาจไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นวรรณคดีร่วมสมัยกันเสมอไป

๓. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับวัฒนธรรม เป็นการศึกษาสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ เป็นแนวทางการศึกษาที่อาจต้องใช้เอกสารทางประวัติศาสตร์มาช่วยพิจารณา ข้อควรระวังของแนวทางการศึกษาดังกล่าวคือสภาพวัฒนธรรมในวรรณคดีอาจไม่ใช่เป็นภาพที่แท้จริงของสังคม และวัฒนธรรมบางอย่างอาจมีความแตกต่างไปจากวัฒนธรรมหลวง

๔. การวิเคราะห์วรรณคดีอย่างละเอียดแล้วตีความจากเรื่อง เป็นการอ่านวรรณคดีตามวิธีการอ่านละเอียด แล้วตีความเนื้อหาของเรื่อง แม้เป็นแนวทางการศึกษาที่ไม่ซับซ้อน แต่อาจเป็นการให้ข้อมูลเชิงอรรถวิสัยมากเกินไป ขาดเหตุผลที่ขาดหลักฐานอันน่าเชื่อถือ และอาจเกิดจากความคิดไปเองของผู้ศึกษามากจนเกินไป

ปัญหาที่พบในการศึกษาวรรณคดีเชิงประวัติที่สำคัญมีอยู่หลายประเด็น เช่น ในการศึกษาบางเรื่อง ผู้ศึกษาด่วนสรุปมากเกินไป ปราศจากการให้เหตุผลหรือการแสดงหลักฐานที่น่าเชื่อถือ หรือยังให้เหตุผลไม่เพียงพอที่จะให้เกิดความน่าเชื่อถือได้ หรือเลือกใช้เฉพาะแหล่งข้อมูลหรือเลือกวิเคราะห์ข้อมูลเพียงบางส่วน โดยมองข้ามหลักฐานอื่น ๆ ที่อาจมีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากกว่า ในการศึกษาบางเรื่อง ผู้ศึกษาเลือกใช้แนวทางการศึกษาเพียงแนวทางเดียว ทำให้ได้รับข้อมูลไม่ครอบคลุมทุกด้าน อันนำมาซึ่งปัญหาในการตีความเชิงประวัติ ดังนั้น ผู้ศึกษาควรเลือกใช้แนวทางการศึกษาที่เหมาะสมและครอบคลุมเนื้อหาของวรรณคดีแต่ละเรื่อง นอกจากนี้ การศึกษาบางเรื่อง ผู้ศึกษายังคงอยู่ในกรอบของประวัติวรรณคดีสมัยเก่า ทำให้ยังคงมีความเชื่อแบบเดิม ซึ่งในปัจจุบันอาจไม่เป็นที่ยอมรับกันแล้ว และในการศึกษาบางเรื่อง ผู้ศึกษาขาดการศึกษาผลงานที่เคยมีศึกษาไว้แล้ว หรือมองข้ามการศึกษานั้นไปเพราะไม่ได้เป็นไปตามแนวทางที่ผู้ศึกษานั้นต้องการ ทั้งที่ผู้ศึกษาไว้ก่อนหน้าได้ให้เหตุผลอย่างชัดเจนจนเป็นที่สรุปยอมรับกันในวงวรรณคดีไทยแล้วก็ตาม

อภิปรายผล

จากการประมวลวรรณคดีและแนวทางการศึกษาวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้นเชิงประวัติจากกลุ่มข้อมูลที่ได้นำมาใช้เป็นตัวอย่างของการศึกษาแล้ว ผู้วิจัยขอสรุปเกี่ยวกับประวัติวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้น ดังนี้

๑. โคลงยวนพ่าย นับว่าเป็นวรรณคดีที่มีปัญหาเชิงประวัติไม่มากนัก เพราะมีเนื้อหาที่กล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ คือ การรบชนะฝ่ายเชียงใหม่ล้านนาในสงครามเมืองเชียงขึ้น พ.ศ.๒๐๑๗ ของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ปัญหาเชิงประวัติที่สำคัญของโคลงยวนพ่าย คือ ประพันธ์ขึ้นในรัชกาลใดและใครเป็นกวีผู้ประพันธ์

ตามพรรณนาของผู้ศึกษาวรรณคดี โคลงยวนพ่ายอาจเป็นวรรณคดีที่ประพันธ์ขึ้นในรัชกาลใด รัชกาลหนึ่งระหว่างรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ รัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓ หรือรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ แต่พรรณนาของผู้วิจัยนั้นสันนิษฐานว่า โคลงยวนพ่ายน่าจะประพันธ์ขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และประพันธ์ขึ้นระหว่าง พ.ศ.๒๐๑๗-๒๐๒๕ เพราะหากประพันธ์ขึ้นหลังจากนั้นก็น่าจะมีการบันทึกพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการพระราชทานนิพนธ์มหาชาติคำหลวงจบบริบูรณ์ลงไปด้วย เพราะนับว่าเป็นพระเกียรติคุณอันสูงส่งของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ อีกทั้งในพรรณนาของผู้วิจัย ธรรมเนียมการประพันธ์วรรณคดีสวดถวายพระเกียรติในสมัยอยุธยานิยมประพันธ์ขึ้นในรัชกาลนั้น ๆ ไม่เคยมีการสรรเสริญพระเกียรติย้อนรัชกาล ดังเช่นที่ปรากฏในโคลง

เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราชของพระศรีมโหสถ คำฉันท์เฉลิมพระเกียรติพระเจ้าปราสาททองของพระมหาราชครู และโคลงชะลอพระพุทธไสยาสน์ของเจ้าฟ้าอภัย เป็นต้น

ส่วนกวีผู้ประพันธ์โคลงยวนพายนั้น ได้มีการแสดงทรรศนะว่าน่าเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งระหว่างสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓ พระภิกษุนามปัญญาพิศาล หรือเจ้านายสตรีที่มีเชื้อสายราชวงศ์สุโขทัย หรือนางเมือง ผู้เป็นภรรยาของหมื่นนคร เจ้าเมืองเชียงชื่น ในทรรศนะของผู้วิจัยสมมุติฐานเรื่องนางเมืองเป็นผู้ประพันธ์โคลงยวนพายนั้น ไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะเนื้อหาในช่วงต้นของโคลงยวนพ่ายมีการแสดงหลักธรรมชั้นสูง กวีจึงน่าจะเป็นชายมากกว่าหญิง และน่าที่จะเป็นพระภิกษุมากกว่ามรวาส ผู้วิจัยจึงขอสันนิษฐานว่ากวีผู้ประพันธ์โคลงยวนพ่ายอาจจะได้แก่พระภิกษุนามปัญญาพิศาล หรืออาจจะเป็นพระราชโอรสพระองค์ที่ ๓ ในสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถที่ไม่ปรากฏพระนาม ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นพระภิกษุ

๒. โคลงกำสรวล นับว่าเป็นวรรณคดีที่มีปัญหาเชิงประวัติมากที่สุดเรื่องหนึ่ง ทั้งนี้เพราะผู้ศึกษาวรรณคดี ได้มีทรรศนะเป็น ๒ กลุ่มสำคัญ คือ เชื่อว่าเป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้นกลุ่มหนึ่ง และอีกกลุ่มหนึ่งยังคงเชื่อตามประวัติวรรณคดีไทยแบบโบราณว่าเป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนกลาง

ในส่วนของเรื่องสมัยที่ประพันธ์โคลงกำสรวลนั้น ในทรรศนะของผู้วิจัยเห็นว่าโคลงกำสรวล น่าจะเป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้นเนื่องจากเหตุผลเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ภาษาและฉันทลักษณ์ของโคลงกำสรวล เพราะเมื่อพิจารณาภาษาที่ปรากฏในโคลงกำสรวลแล้วพบว่ามีลักษณะเป็นภาษาแบบโบราณที่มีการปะปนไปด้วยภาษาเขมรเป็นจำนวนมากต่างจากภาษาที่ปรากฏในวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนกลางที่มีการใช้ภาษาเขมรน้อยลง เช่นเดียวกับรูปแบบฉันทลักษณ์ของโคลงกำสรวลที่เป็นโคลงต้น ซึ่งเป็นรูปแบบฉันทลักษณ์ที่นิยมใช้กันในสมัยอยุธยาตอนต้น ดังปรากฏในโคลงยวนพ่าย ส่วนวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนกลางมีความนิยมในโคลงสี่สุภาพมากกว่าดังปรากฏในวรรณคดีคำโคลงต่าง ๆ ของพระศรีมโหสถ แม้จะกล่าวว่าโคลงกำสรวลใช้ภาษาและมีลีลาการประพันธ์ใกล้เคียงกับวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนกลางบางเรื่องนั้น ผู้วิจัยมีทรรศนะว่าวรรณคดีเหล่านั้นอาจจะได้รับอิทธิพลการประพันธ์จากโคลงกำสรวลก็เป็นได้เช่นเดียวกับโคลงนิราศนรินทร์ในสมัยรัตนโกสินทร์ นอกจากนี้ภาพวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านการบรรยายทรงผมของกวีที่ปรากฏในโคลงกำสรวลก็นับว่าเป็นหลักฐานสำคัญที่ทำให้ความเชื่อที่ว่าโคลงกำสรวลเป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้นมีน้ำหนักที่หนักแน่นขึ้น

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาสถานที่ที่ปรากฏในโคลงกำสรวล ซึ่งมีผู้สันนิษฐานว่าเป็นสถานที่ที่มีอยู่ในสมัยอยุธยาตอนกลางนั้น ผู้วิจัยมีทรรศนะว่ากวีมิได้กล่าวชื่อสถานที่เหล่านั้นอย่างชัดเจน ผู้ศึกษาต่างหากที่ได้ตีความโคลงตามสถานที่ที่มีอยู่ ทำให้ไม่สามารถกล่าวได้ว่าโคลงกำสรวลประพันธ์ขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชหรือสมเด็จพระเพทราชาได้ เช่นเดียวกับการสำรวจเส้นทางเดินทางในโคลงกำสรวลที่มีการตั้งข้อสงสัยว่าขบวนเรือมิได้แล่นผ่านคลองลัดที่ขุดขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระไชยราชาธิราชนั้น ในทรรศนะของผู้วิจัยก็เห็นว่าขบวนเรือขนาดใหญ่อาจไม่สามารถใช้

โคลงลัดเป็นเส้นทางสัญจรได้เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ด้วยหลักฐานทางภาษาและรูปแบบคำประพันธ์ก็ทำให้เชื่อได้ว่าโคลงกำสรวลเป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้น

ส่วนเรื่องของกวีผู้ประพันธ์โคลงกำสรวลนั้น ด้วยหลักฐานที่ปรากฏในวรรณคดีทำให้เชื่อได้ว่ากวีผู้ประพันธ์โคลงกำสรวลน่าจะเป็นพระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูง ทำให้ความเชื่อที่ว่าศรีปราชญ์เป็นกวีผู้ประพันธ์นั้นมีน้ำหนักน้อยและไม่น่าเชื่อถืออีกต่อไป และหากเชื่อว่าโคลงกำสรวลประพันธ์ขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้นตามหลักฐานทางภาษาและวัฒนธรรมแล้ว ความเชื่อที่ว่าเจ้าฟ้าน้อยทรงเป็นผู้พระราชนิพนธ์นั้นก็จะเป็นไปไม่ได้เช่นกัน ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าคุณลักษณะที่กล่าวว่โคลงกำสรวลเป็นพระราชนิพนธ์ในพระอินทราชา พระราชโอรสในสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ซึ่งต่อมาได้ขึ้นครองสิริราชสมบัติทรงพระนามว่าสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓ ซึ่งทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเมื่อเสด็จไปคล้องช้างที่ตำบลไทรย้อยมีความเป็นไปได้มากที่สุด

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยขอตั้งข้อสังเกตว่า พระบรมราชามีได้เป็นพระองค์เดียวกันกับพระอินทราชา เพราะในเอกสารทางประวัติศาสตร์บางฉบับกล่าวว่าสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓ ก่อนครองราชย์จะทรงพระนามว่าพระบรมราชา และในพระราชพงศาวดารกล่าวว่าพระบรมราชาเสด็จไปคล้องช้างที่ตำบลไทรย้อย ส่วนพระอินทราชานั้นเชื่อกันว่าสิ้นพระชนม์ในสงครามกับเชียงใหม่ในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

๓. ทวาทศมาส นับว่าเป็นวรรณคดีอีกเรื่องหนึ่งที่ค่อนข้างจะมีปัญหาเชิงประวัติเพราะผู้ศึกษาวรรณคดีได้มีความคิดเห็นออกเป็น ๒ กลุ่มเหมือนกับโคลงกำสรวล คือ เชื่อว่าเป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้นกลุ่มหนึ่ง และเชื่อว่าเป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนกลางอีกกลุ่มหนึ่ง

เนื่องจากทวาทศมาสเป็นวรรณคดีประเภทแสดงอารมณ์ความรู้สึกจึงมิให้รายละเอียดเชิงประวัติศาสตร์ที่สามารถระบุศักราชที่ประพันธ์เรื่องได้ จะมีก็เพียงการพรรณนาชมสถานที่ที่มีอาจใช้ในการอ้างอิงยุคสมัยได้ เนื่องจากกวีมิได้ระบุอย่างชัดเจนว่าคือสถานที่ใด แนวทางการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับประวัติศาสตร์และโบราณคดีจึงไม่สามารถนำมาใช้กับทวาทศมาสได้มากนัก จึงจำต้องอาศัยแนวทางการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับวรรณคดีอื่น ซึ่งทำให้ผู้วิจัยมีความเห็นคล้ายตามผู้ศึกษาวรรณคดีหลายท่านที่กล่าวว่าทวาทศมาสและโคลงกำสรวลน่าจะเป็นวรรณคดีร่วมสมัยกัน โดยพิจารณาจากหลักฐานทางด้านภาษา รูปแบบคำประพันธ์ และลีลาการประพันธ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าทวาทศมาสเป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้น

ส่วนเรื่องกวีผู้ประพันธ์ทวาทศมาสนั้น หากพิจารณาเฉพาะกวีในสมัยอยุธยาตอนต้น ผู้วิจัยมีทรรศนะว่าข้อเสนอที่ให้พระราชโอรสพระองค์ที่ ๓ ในสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถที่ไม่ทรงปรากฏพระนามเป็นผู้นิพนธ์ทวาทศมาสดูมีเหตุผลน่าเชื่อมากกว่าข้อเสนออื่น ๆ ทั้งนี้เพราะข้อเสนอที่ว่าสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓ ทรงเป็นผู้พระราชนิพนธ์นั้นไม่สัมพันธ์กับความในทวาทศมาสที่ว่า

“เยวราช” ทรงเป็นผู้นิพนธ์ เนื่องจากสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓ ทรงมีฐานะเป็น “พระยุพราช” มิใช่ “พระเยวราช”

๔. **ลิลิตพระลอ** นับว่าเป็นวรรณคดีที่มีผู้ให้ข้อเสนอเชิงประวัติวรรณคดีมากที่สุดและหลากหลายมากที่สุด นับตั้งแต่สมัยที่ประพันธ์เรื่องที่มีข้อเสนอว่าเป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้น อยุธยาตอนกลาง และสมัยรัตนโกสินทร์ เช่นเดียวกับกวีผู้ประพันธ์ที่มีความหลากหลายทั้งที่เป็นกวีอยุธยา กวีเชียงใหม่ หรือแม้กระทั่งเป็นกวีสตรี

ในทรรศนะของผู้วิจัย การที่กล่าวว่าลิลิตพระลอเป็นวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์นั้นเป็นไปได้มากที่สุด เพราะหากเป็นวรรณคดีในสมัยรัตนโกสินทร์จริงแล้ว กวีน่าจะระบุนามของกวีลงไป ในวรรณคดี ซึ่งเป็นสิ่งกวีเริ่มนิยมกระทำกันมาตั้งแต่ในสมัยอยุธยาตอนปลายและสมัยกรุงธนบุรีแล้ว ดังที่ปรากฏในพระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศ หรืองานนิพนธ์ของนายสวน มหาตเล็ก และพระยา महานุภาพในสมัยธนบุรี เป็นต้น ลิลิตพระลอจึงต้องเป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาอย่างแน่นอน

เมื่อพิจารณาจากหลักฐานอื่น ๆ ประกอบ ลิลิตพระลอน่าจะประพันธ์ขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้นมากกว่าสมัยอยุธยาตอนกลาง เพราะมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ภาษา รูปแบบฉันทลักษณ์ และวัฒนธรรมสนับสนุนข้อเสนอดังกล่าวเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ข้อเสนอลิลิตพระลอเป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนกลางนั้นเป็นเพียงแต่การตีความร้ายเปิดเรื่องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ และการตีความ “มหาราช” ในตอนท้ายเรื่องว่าเป็นพญาแสนหลวงเท่านั้นทำให้หลักฐานไม่หนักแน่นพอ

เมื่อกำหนดให้ลิลิตพระลอเป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้นแล้ว ปัญหาสำคัญของการสืบค้นหากวีผู้ประพันธ์ลิลิตพระลอก็คือความในลิลิตพระลอที่มีความขัดแย้งกัน เพราะในตอนต้นของเรื่อง ลิลิตพระลอกล่าวว่าเป็นวรรณคดีที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อ “ถวายบำเรอท้าวไท่ ธิราชผู้มีบุญ” ซึ่งแสดงว่ามีไช้พระราชนิพนธ์ในพระมหากษัตริย์ แต่โคลงท้ายเรื่องกลับกล่าวว่า “มหาราชเจ้า นิพนธ์” และ “เยวราชเจ้า บรรจง” ซึ่งหากโคลงดังกล่าวมิได้เป็นโคลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ในสมัยหลังแล้ว ย่อมแสดงว่าลิลิตพระลอเป็นพระราชนิพนธ์ในพระมหากษัตริย์ ผู้วิจัยจึงมีทรรศนะว่าหากนำทรรศนะทั้งสองนี้มารวมกันเป็นว่า “มหาราช” หรือกษัตริย์พระองค์ใดพระองค์หนึ่งเป็นผู้พระราชนิพนธ์ลิลิตพระลอขึ้น แล้วทรงให้ “เยวราช” เป็นผู้ทรงบรรจงถวาย “เยวราช” จึงทรงพระนิพนธ์ความตอนต้นเพิ่มเติมแล้วจึง “ถวายบำเรอท้าวไท่” หรือให้ถวายพระมหากษัตริย์อีกต่อหนึ่ง หากสรุปตามนี้การกล่าวว่า “มหาราช” ในลิลิตพระลอก็คือสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ และ “เยวราช” ในลิลิตพระลอก็คือสมเด็จพระบรมหน่อพุทธางกูรตามที่ได้มีผู้ศึกษาวรรณคดีได้เคยสันนิษฐานไว้มีความน่าเชื่อถือและเหมาะสมมากที่สุด

๕. สมุทรโฆษคำฉันท์ เป็นวรรณคดีที่แม้จะไม่ได้มีการศึกษาเชิงประวัติมากนัก แต่ผู้ศึกษาวรรณคดีก็ได้มีพรรณนาแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ เชื่อว่าเป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้นและวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนกลาง เช่นเดียวกับวรรณคดีอื่น ๆ

ในพรรณนาของผู้วิจัย การตัดสินว่าสมุทรโฆษคำฉันท์เป็นวรรณคดีสมัยใดและใครเป็นผู้ประพันธ์ขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่พิสูจน์ได้ยาก เพราะหากเชื่อตามที่สมเด็จฯ กรมพระปรมานุชิตชิโนรสทรงพระนิพนธ์ไว้ว่า “แรกเรื่องมหาราชภิปราย ไปจบจนนารายณ์ นเรนทรลีบสรรสาร สองโขนฐ์ลือสุดตำนาน เป็นสามโฆหาร ทั้งช้อยก็ต้อยติดเต็ม” ย่อมทำให้เชื่อได้ว่าสมุทรโฆษคำฉันท์ส่วนที่ประพันธ์ในสมัยอยุธยาเป็นผลงานการประพันธ์ของกวี ๒ ท่าน ดังนั้น ข้อเสนอที่ว่าสมุทรโฆษคำฉันท์เป็นพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ เพียงพระองค์เดียวนั้นย่อมขัดกัน ส่วนที่สันนิษฐานกันว่า “มหาราช” นั้นมิใช่พระมหาราชครุฑนั้น ผู้วิจัยเห็นคล้อยตามด้วย อย่างไรก็ตาม “มหาราช” ผู้ประพันธ์สมุทรโฆษคำฉันท์ไม่น่าจะใช้พระภิกษุนามว่ามหาราช หรือพญาแสนหลวง มหาราชเจ้าเชียงใหม่ ทั้งนี้เพราะในพรรณนาของผู้วิจัยมองว่าไม่มีเหตุผลใดที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชจะทรงพระราชนิพนธ์งานวรรณคดีที่ประพันธ์ไม่แล้วเสร็จต่อจากพระภิกษุหรือบุคคลที่อยู่ในฐานะของเจ้าประเทศราช แต่หากทรงพระราชนิพนธ์วรรณคดีสืบต่อจากพระมหากษัตริย์ที่เคยทรงค้างไว้น่าจะมีเหตุผลมากกว่า ทำให้ผู้วิจัยขอสรุปว่าสมุทรโฆษคำฉันท์ในส่วนที่ประพันธ์ขึ้นในสมัยอยุธยานั้นน่าจะเป็นพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ส่วนหนึ่งและในสมเด็จพระนารายณ์มหาราชส่วนหนึ่ง

๖. อนิรุทธคำฉันท์ เป็นวรรณคดีที่มีการศึกษาเชิงประวัติไม่มากนัก แต่ก็มีพรรณนาแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มด้วยเช่นกันเหมือนอย่างวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะอนิรุทธคำฉันท์เป็นวรรณคดีที่แทบจะไม่ปรากฏร่องรอยหลักฐานเพื่อสืบค้นยุคสมัยที่ประพันธ์และสืบค้นหากวีผู้ประพันธ์เลย นอกจากหลักฐานทางภาษา รูปแบบทางฉันทลักษณ์ และลีลาการประพันธ์ ซึ่งผู้วิจัยมีพรรณนาว่า อนิรุทธคำฉันท์น่าจะเป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้นมากกว่าเพราะปรากฏว่ามีการใช้ภาษาและใช้คำประพันธ์ที่มีลักษณะฉันทลักษณ์ใกล้เคียงกับวรรณคดีในสมัยอยุธยาตอนต้น ส่วนที่มองว่าลีลาการประพันธ์ของอนิรุทธคำฉันท์มีความใกล้เคียงกับคำฉันท์เฉลิมพระเกียรติพระเจ้าปราสาททองนั้น ผู้วิจัยมีพรรณนาว่ากวีผู้ประพันธ์คำฉันท์เฉลิมพระเกียรติพระเจ้าปราสาททอง หรือพระมหาราชครุฑนั้น อาจจะใช้อนิรุทธคำฉันท์เป็นต้นแบบของการประพันธ์ก็ได้ เพราะหากเชื่อว่าสมุทรโฆษคำฉันท์ยังประพันธ์ค้างอยู่มาจนถึงรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อนิรุทธคำฉันท์ก็น่าจะเป็นวรรณคดีคำฉันท์เพียงเรื่องเดียวในสมัยอยุธยาตอนต้นที่ประพันธ์จบบริบูรณ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอมีพรรณนาคล้อยตามข้อสรุปที่กล่าวว่อนิรุทธคำฉันท์เป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้น เนื่องด้วยมีเหตุผลและน้ำหนักน่าเชื่อถือมากที่สุดในขณะนี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของการนำผลวิจัยไปใช้

จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวนี้ ทำให้เห็นได้ว่าการศึกษาวรรณคดีเชิงประวัติเป็นวิธีการศึกษาวรรณคดีที่ผู้ศึกษาจำเป็นต้องใช้หลักฐานต่าง ๆ ที่น่าเชื่อถือ ตลอดจนการเชื่อมโยงวรรณคดีกับประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อนำมาใช้เป็นข้อสนับสนุนทรรศนะของตน ซึ่งทำให้ได้ผลการศึกษาที่มีความแตกต่างกับไปตามการตีความวรรณคดีกับหลักฐานที่เลือกนำมาใช้ ดังนั้น งานวิจัยนี้ จึงอาจสามารถให้แนวทางการศึกษาวรรณคดีให้แก่ผู้สนใจศึกษาวรรณคดีเชิงประวัติ โดยพิจารณาแนวทางที่เหมาะสมในการศึกษาวรรณคดีแต่ละเรื่อง ตลอดจนนำวิธีการศึกษาวรรณคดีของผู้ศึกษาวรรณคดีเชิงประวัติมาปรับใช้ในการศึกษาของตนได้ ส่วนบุคลากรทางการศึกษาทางด้านภาษาและวรรณคดีไทยก็สามารถนำผลสรุปของการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนประวัติวรรณคดีในสมัยอยุธยาตอนต้นได้ โดยเป็นการให้ความรู้แก่นักเรียนนักศึกษาเกี่ยวกับข้อคิดเห็นของผู้ศึกษาวรรณคดีเกี่ยวกับประวัติวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้นที่มีความแตกต่างไปจากตำราประวัติวรรณคดีไทยโดยทั่วไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

นอกจากวรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้นจะมีปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาวรรณคดีเชิงประวัติแล้ว วรรณคดีสมัยสุโขทัย อย่างศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชและไตรภูมิพระร่วง ก็เป็นวรรณคดีที่ถูกนำมาศึกษาเชิงประวัติมากเช่นกัน หากจะมีศึกษาเพื่อประมวลทรรศนะและแนวทางการศึกษาวรรณคดีสมัยสุโขทัยเชิงประวัติก็จะเป็นประโยชน์แก่วงวิชาการวรรณคดีไทยเป็นอย่างมาก